

PUL OQIMLARI HISOBOTI AUDITI

Ergashev X.X.

SamISI, “Boshqa tarmoqlarda buxgalteriya hisobi va audit” kafedrasida dotsenti, i.f.n.

Qlicheva G.

SamISI magistri

Annotatsiya: Ushbu maqolada xalqaro audit standartlariga asoslangan pul oqimi to'g'risidagi hisobot nuqtai nazaridan moliyaviy hisobot auditini o'tkazish metodologiyasi, pul oqimlari hisoboti auditini o'tkazish yo'nalishlari muallif tomonidan keltirilgan. Buxgalteriya registrlari yordamida pul oqimi to'g'risidagi hisobotni tuzishga bevosita ta'sir qiluvchi xo'jalik operatsiyalari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: audit, pul oqimi to'g'risidagi hisobot, hisobot, pul oqimlari.

AUDIT OF CASH FLOW STATEMENT

Ergashev Kh.Kh.

Associate Professor of Department of “Accounting and Auditing in Other Sectors”, SamIES

Klicheva G.

Master of SamIES

Abstract: In this article, the author presents the methodology of financial statement audit from the point of view of the cash flow statement based on international auditing standards, the directions for the audit of the cash flow statement. With the help of accounting registers, economic transactions that directly affect the preparation of the cash flow statement were analyzed.

Keywords: audit, cash flow statement, report, cash flows.

Har qanday jamiyatni rivojlanishi uni boshqarishni taqozo etadi. Boshqarish, o'z navbatida, jamiyatning turli tarmoq va sohalarida yuz bergan va berayotgan jarayonlar, xo'jalik faoliyatini olib borayotgan subyektlarning mablag_lari, ularni

tashkil etish manbalari, erishayotgan natijalari va boshqa jihatlari to'g'risidagi axborotlarni mavjudligiga bog'liq bo'ladi. Bunday axborotlarni o'zida mujassamlashtiruvchi vosita bo'lib xo'jalik hisobi hisoblanadi.

Pul mablag'larining harakati to'g'risidagi hisobot hisobot davridagi pul mablag'lari va ularning ekvivalentlarining kirib kelishi va chiqishini aks ettiruvchi hujjatdir. Pul oqimi to'g'risidagi hisobotni tayyorlash va taqdim etish bir xil nom bilan tartibga solinadi. Ushbu hisobot barcha korxonalar tomonidan taqdim etilishi kerak.

Naqd pulga to'g'ridan-to'g'ri naqd pul va talab qilingan bank depozitlari kiradi. Naqd pul ekvivalentlari qisqa muddatli, yuqori likvidli investitsiyalar bo'lib, ular qiymatining o'zgarishi xavfi kam bo'lib, osonlik bilan ma'lum miqdordagi naqd pulga aylantirilishi mumkin.

Pul oqimi to'g'risidagi hisobot shakli uchta yo'nalishda tuziladi: tashkilotning joriy, investitsiya va moliyaviy faoliyati. Shuning uchun auditor ushbu faoliyat turlari bo'yicha taqdim etilgan ma'lumotlarning to'liqligi va to'g'riligini tekshirishi kerak.

Pul mablag'larining harakati to'g'risidagi hisobot sug'urta tashkilotining bank hisobvaraqlarida va naqd pulda saqlanadigan naqd pul va valyuta mablag'larining harakati to'g'risidagi ma'lumotlarni ochib beradi. Hisobotda naqd pul va valyuta mablag'larini hisobga olish bo'yicha hisobvaraqlardagi yozuvlardan kelib chiqadigan ma'lumotlar aks ettiriladi.

Shu bilan birga, auditor shuni yodda tutishi kerakki, agar valyuta hisobvaraqlari mavjud bo'lsa, birinchi navbatda har bir valyuta turi bo'yicha valyuta mablag'lari harakatining hisob-kitobi amalga oshiriladi, so'ngra hisob-kitob ma'lumotlari valyuta kursi bo'yicha so'mga aylantiriladi.

Hisobot ko'rsatkichlari kassa va valyuta hisobvaraqlari uchun sintetik va analitik registrlardan olingan ma'lumotlarni hisobga olgan holda tekshiriladi. Iqtisodiy va moliyaviy operatsiyalarning mazmunini aks ettiruvchi birlamchi hujjatlar ham qo'llaniladi. Ushbu hisobotlarning to'g'riligini tasdiqlash uchun

auditor muqobil hisob-kitoblarni amalga oshirishi va arifmetik hisob-kitoblarni amalga oshirishi mumkin.

Pul oqimlari to'g'risidagi hisobotdagi pul oqimlari faoliyatning uch turiga bo'linadi:

1. operatsiya xonasi, ya'ni. daromad keltiruvchi asosiy faoliyat va boshqa faoliyat (investitsiya va moliyaviy faoliyatdan tashqari);

2. investitsiyalar, ya'ni. uzoq muddatli aktivlarni va boshqa investitsiyalarni (pul ekvivalentlaridan tashqari) sotib olish va tasarruf etishga qaratilgan faoliyat;

3. moliyaviy, ya'ni. kapital va qarz mablag'lari tarkibi va miqdorining o'zgarishiga olib keladigan faoliyat.

Operatsion faoliyatdan olingan pul oqimlari quyidagilar bilan ifodalanishi mumkin:

to'g'ridan-to'g'ri usul (naqd pul tushumlari va naqd to'lovlarning asosiy turlari aniqlangan);

bilvosita usul (foyda naqd pulsiz operatsiyalar bo'yicha tuzatiladi (masalan, amortizatsiya, baholash uchun ajratmalar va boshqalar), natijada operatsion faoliyatdan sof pul oqimi aniqlanadi). Ushbu usul yordamida tuzilgan hisobotda naqd pul tushumlarining turlari va naqd pul to'lovlari to'g'risidagi ma'lumotlar oshkor etilmaydi.

Biroq, to'g'ridan-to'g'ri usuldan foydalangan holda pul oqimlari to'g'risidagi hisobotni tuzish qiyin bo'lgan buxgalteriya holatini tasavvur qilish oson emas. Bilvosita usuldan foydalangan holda pul oqimi to'g'risidagi hisobotni tuzish maqsadga muvofiqligini chetga surib, shuni ta'kidlash kerakki, bilvosita usul sizga nima uchun foyda borligini, lekin pul yo'qligini (va aksincha) aniq ko'rish imkonini beradi.

Pul oqimi to'g'risidagi hisobotga eslatmalarda quyidagilar ko'rsatilgan:
pul mablag'lari va ularning ekvivalentlari tarkibi;

pul mablag'lari va ularning ekvivalentlarining muhim qoldiqlari, shu jumladan guruh tomonidan foydalanish uchun mavjud bo'lmaganlar (foydalanishning mumkin emasligi sabablarini ko'rsatgan holda);

ishlab chiqarish quvvatlarini saqlashga qaratilgan mablag'lardan alohida ishlab chiqarish quvvatlarini oshirishga yo'naltirilgan pul oqimlari miqdori;
hisobot segmentlari bo'yicha pul oqimlari to'g'risidagi ma'lumotlar;
boshqa tegishli ma'lumotlar.

Ushbu hisobotning ahamiyati axborotdan foydalanuvchilar uchun katta. Masalan, amalda zarar ko'rgan tashkilotlar investitsiya dasturini amalga oshirishga qodir bo'lgan vaziyatlar yuzaga keladi va aksincha, hisobotda foyda ko'rsatgan tashkilot yetkazib beruvchilar va boshqa kreditorlardan hisob-kitoblarni to'lashda qiyinchiliklarga duch keladi. Bu paradoks kreditorlik qarzlarni to'lash va asosiy va aylanma mablag'larni sotib olish uchun, birinchi navbatda, mablag'lar kerakligi bilan bog'liq. Ammo foyda va pul bir xil narsa emas.

Moliyaviy qarorlarni qabul qilish uchun nafaqat pul qoldiqlari, balki ularning oqimlari haqida ham ma'lumot kerak. Balans va daromadlar to'g'risidagi hisobotda bunday ma'lumotlar mavjud emas. Pul oqimi to'g'risidagi hisobot balans va daromadlar to'g'risidagi hisobotni tashkilotning naqd pulni to'plash va ishlatish qobiliyati to'g'risidagi muhim ma'lumotlar bilan to'ldiradi.

Yuqoridagi ma'lumotlarga asoslanib, quyidagi xulosalar chiqarish mumkin:

✓ joriy faoliyat mijozlar va yetkazib beruvchilar bilan operatsiyalarni, shuningdek, soliqlar va yig'imlarni, boshqa tushumlar va to'lovlarni o'z ichiga olgan xodimlarga to'lash bilan bog'liq operatsiyalarni o'z ichiga oladi.

✓ investitsion operatsiyalar bo'yicha pul oqimlari faqat uchinchi shaxsga ilgari berilgan kredit summasini o'z ichiga oladi.

✓ moliyaviy operatsiyalar bo'yicha pul oqimlari kreditlar va qarzlarni olish va qaytarish bilan bog'liq bo'lgan xo'jalik operatsiyalarini o'z ichiga oladi.

✓ agar pul oqimi to'g'risidagi hisobotda aks ettirilgan summalar hisoblangan summalarga to'g'ri kelsa, u holda biz tashkilotning pul oqimlari to'g'risidagi hisoboti to'g'ri tuzilgan degan xulosaga kelishimiz mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Воронина, И. Л. Аудиторская деятельность: основы организаций [Текст] / И.Л. Воронина – Москва: ЭКСМО, 2011. – 380 с.
2. Тулаходжаева, М. Аудит и анализ хозяйственной деятельности предприятия. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 2017. – 257 с.
3. Хахонова Н.Н. Концепция формирования системы учета денежных потоков коммерческих организаций: теория и практика: Монография. — Ростов н/Д: РГЭУ (РИНХ), 2005.